

โลกทัศน์การพัฒนาของผู้นำท้องถิ่น และเศรษฐกิจหมู่บ้านภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย

The Community Chiefdom on Development perspective and Village economic on Global Society: A case study of Ban Mounghwan-Khokcharoen, Chandum subdistrict, Plubplachai district, Buriram province, Thailand

วาสนา แก้วหล้า*

Wasana Kaewla

วิลาศ โภธิสาร**

Wilat Phothisan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ “ชาวกูย” ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมหภาคมีอิทธิพลต่อชุมชน โดยเฉพาะมุมมองต่อการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์ แต่สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคที่เป็นปัจจัยคุกคามจากภายนอกได้ สร้างการมีส่วนร่วมและเกิดความเข้มแข็งในชุมชน

วิธีการศึกษา มุ่งเน้นศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษารายกรณี เครื่องมือในการวิจัยและเทคนิคการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เลือกผู้ให้

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: Wasana.wasanak3@gmail.com

** ที่ปรึกษานักวิจัย/นักวิจัยอิสระ

ข้อมูลหลักโดยระบุงรณศึกษานำชุมชนแบบเจาะจง ขอบเขตเนื้อหาใช้ฐานคติการพัฒนาทางเศรษฐกิจสองระบบชุมชนของฉัตรทิพย์ นาถสุภา กรอบแนวคิดการพึ่งตนเองในชนบทด้วยแนวคิดTERMS ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการตีความลงสรุปเชิงอุปนัย (Analytic induction)

กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ กรณศึกษา นายทองคำแจ่มใส อดีตกำนันตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้แนวคิด เมื่อวันที่ 20 เดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ท่านได้ให้ข้อมูลว่า ท่านเป็นคนในพื้นที่นี้มาแต่กำเนิดเติบโตและอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาตลอดได้สังเกตและสะสมองค์ความรู้ภูมิปัญญาของคนเผ่าคนแก่นำมาประยุกต์เป็นแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้อยู่ดีมีความสุขมีความสมัครสมานสามัคคี เคารพนับถือกัน อย่างไรก็ตามและในช่วงเวลา 40 ปีได้มีโอกาสเป็นทั้งผู้ตาม ผู้ช่วยและผู้นำชุมชนจนเกษียณอายุในตำแหน่งการบริหารท้องถิ่น จากการเป็นกำนันได้ร่วมช่วยงานชุมชนทำให้มีความเข้าใจในความจริง แท้จริงในการพัฒนาชุมชนสิ่งสำคัญคือการทำทุกคนมีโอกาส ได้มีส่วนร่วมแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมและในงานส่วนรวมของชุมชน สิ่งเรานั้นทำให้เกิดปัจจัยสำคัญอันหนึ่งคือ ผู้นำและทีมงานซึ่งเป็นแกนนำในชุมชน จากการออกภาคสนามได้ข้อค้นพบว่า ชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและพัฒนาตัวชุมชนเองนานร่วม 40 ปีทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันโดยตรงในชุมชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพ มีระบบการจัดการตนเองทางเศรษฐกิจและทรัพยากร การแบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่ชุมชน เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นประสบผลสำเร็จ 100%ทุกอย่างในกิจกรรมที่ดำเนินการ แต่เป็นส่วนของชุมชนเอง มีความพอใจและภาคภูมิใจที่ได้ร่วมคิด ทำด้วยสติและปัญญา ทำด้วยใจรักและใจบริสุทธิ์ ย่อมทำให้ชุมชนค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรและชุมชนมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมนำการพัฒนาและชุมชนมีผลงานเป็นต้นแบบทางการพัฒนาบนจุดยืนของตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และชุมชนมีความสุข

คำสำคัญ : โลกทัศน์ทางการพัฒนา ผู้นำท้องถิ่น เศรษฐกิจหมู่บ้าน สังคมโลกาภิวัตน์

Abstract

This research article aims to study the development perspective of community leaders on village s' economic development on the cultural base of "Kui Ethnic group" Ban Muang Wan - Khok Charoen, Chandum Subdistrict, Plabplachai District. Buriram province. Although the macroeconomic have impacted with the community, Especially the perspective on community development under the globalization society. But, also the economic development situation of Ban Muang Wan - Khok Charoen community, Chandum subdistrict, Plabplachai district Buriram province can overcome obstacles that are external threats, created participation and strength in the community. The methodology focused on the Qualitative research as research tools and data collection techniques using semi- structured interviews which selected the key informant, specifying a case study of community leaders. The scope of content was based on the community economic development concept as Dual economy society Theory's Chatthip Nartsupa (2005), Rural self-reliance concept of TERMS (Sunya Sunyawiwat (2001). Analyzed and synthesized data with analytic induction techniques.

Strategies for the development of the Kui community at Ban Muang Wan-Khok Charoen, a case study, Mr.Thong Kham Chaemsai, a former sub-district chief of Chandum Subdistrict, Plabplachai District, Buriram province, his the idea pointed on April 20, 2019. He gave information that he was born in this area and has grown and lived in this community for a long time and has observed and accumulated the knowledge and wisdom of the old people and applied it as a concept in community development. So that the community can live happily with unity respect. However, and in the 40-year period, there was an opportunity to be both a follower, assistants and community leaders until retirement in local administrative positions. From

being a village leader, helping the community, making sure the truth Indeed, in community development. The important thing, it is that everyone had a chance, have participated in showing common ownership in activities and in the community's collective work. What makes us an important factor is Leaders and teams that are leaders in the community.

From gathering data in fieldwork, The Kui community at Ban Muang Wan - Khok Charoen has been continuously developed according to the National Economic and Social Development Plan and developed the community by itself for over 40 years, resulting in direct activities in various communities. For example, a group activity has an economic self-management system and resources, sharing benefits to the community. Learning and solving problems together even through still not successful 100% everything in the activities performed which is part of the community itself satisfied and proud to share ideas made with consciousness and wisdom, made with love and pure heart would cause the community to find ways to develop community economics on the resource base and communities with local identity as social and cultural capital, leading development and community with works as a model to develop on their own position with dignity and the community is included happily.

Keywords: Development perspective, Community chieftom, Village economic, Global society

บทนำ

ชาติพันธุ์กูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญมีความสำนึกในความเป็นไทยที่เรียกว่า “ชาติภูมิ” ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญมีความสำนึกในมาตุภูมิ มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ประวัติความเป็นมาของชาวกูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญนั้นมีมายาวนานเช่นเดียวกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย วิวัฒนาการพัฒนาการความหลากหลายเผ่าพันธุ์

หลากหลายทางภาษาที่มาผสมและอยู่ร่วมกันมีประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองอยู่มากมาย

ชนชาติกวย(ส่วย) เป็นอีกเผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์หนึ่ง กล่าวได้ว่าได้อพยพมาจากเมืองอัตตะปือแสนปางในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและต้นรัตนโกสินทร์ เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในอีสานใต้ของประเทศไทย ซึ่งอาณาจักรสยามตอนนั้นมีความเป็นปึกแผ่นในดินแดนลาวใต้ ปัจจุบันคือเมืองแสนปางอยู่ในจังหวัดสตริงตรงหรือเมืองเชียงแตงของราชอาณาจักรกัมพูชา ลาวใต้ในฐานะเป็นที่มาของกำลังคนส่วยและบรรณาการดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ ข้าหลวงออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง (ชุมชนกวย) 31 เมือง ในปีพุทธศักราช 2379 โปรดให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาออกไปทำบัญชีเขมรป่าดงเมืองซุซันซ์ เมืองสุรินทร์ เมืองชะ เมืองศรีสะเกษ เมืองเดชอุดม เมืองนครจำปาสัก เมืองอุบล เมืองสุวรรณภูมิ เมืองยโสธร เมืองสีทันดร เมืองเชียงแตง เมืองเชียงปางเมืองอัตตะปือรวม 13 เมือง และจากการบันทึกการเดินทางในลาวของเอเจียน แอมมอนิเย สมัยรัชกาลที่5 ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่า ลาวตอนใต้เขตเมืองอัตตะปือรวมถึงเมืองแสนปาง มีความสำคัญต่อสยามอยู่มากทั้งในด้านกำลังคนและเครื่องบรรณาการโดยเฉพาะส่วยทองคำ ซึ่งช่วงนั้นเมืองแสนปางซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่มีความสำคัญเท่ากับเมืองเชียงแตง มีวัด 3 วัดและมีกระท่อมประมาณ 200 หลัง เจ้าเมืองแสนปางมีราชทินนามเป็นพระศรีมหาเทพ มีตลับพาน คนโท ชันเงินและร่มแดง ได้เข้ารับหน้าที่ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1883 เป็นต้นมา เจ้าเมืองเก็บส่วยคนละ 5 บาทต่อปี มีคนมาลงทะเบียนจำนวน 500 คนอยู่ในบัญชีภายในซึ่งหมายถึงรายชื่อคนที่นำส่งบางกอกและยังมีการเก็บภาษีกับคน 200 คนซึ่งอยู่ในบัญชีภายนอก แล้วยังมีการเก็บภาษีที่เป็นรายได้อันงามส่วนหนึ่งของเจ้าเมือง เงินเสียส่วยที่ส่งไปบางกอก ในปีหนึ่งนั้น มี 20 ช่าง เท่ากับ 1,600 บาท การเก็บส่วยนี้หนักไป จึงทำให้คนไม่ชอบเจ้าเมืองคนนี้ ฉะนั้น จึงอพยพออกไปอยู่เมืองจำปาสักส่วนหนึ่ง จึงชี้ให้เห็นว่าชนชาติพันธุ์ส่วยอพยพเข้าสู่อีสานใต้ ดังนั้นชนชาติพันธุ์กวยปัจจุบันที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนอีสานใต้ น่าจะเป็นบรรพชนที่สืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยเฉพาะในพื้นที่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ เป็นต้น

บทบาทของชาวกุยจังหวัดสุรินทร์ เมื่อราวประมาณ พ.ศ. 2304 แผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา ปรากฏว่ามีช้างเผือกแตกโรงนี้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีพวกออกติดตามช้างเผือกประมาณ 30 คน โดยมีสองพี่น้องเป็นหัวหน้า (สองพี่น้องนั้น มีผู้สันนิษฐานว่า คือพระเจ้าจักรีกับพระยาสุรสีห์) โดยสืบหาที่เมืองพิมาย ชาวเมืองแนะนำให้ไปสืบถามชาวกุยในเขตจังหวัดสุรินทร์และได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าชาวกุยเป็นอย่างดี ได้พากันติดตามช้างเผือกจนพบ จึงทรงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นความชอบธรรมราชการขึ้นต่อเมืองพิมายและได้ขึ้นสังกัดในการปกครองตั้งแต่นั้นมา

นั่นแสดงให้เห็นว่าเมืองสุรินทร์บรรพบุรุษที่สร้างและปกครองอยู่ก็คือชนชาติกวยนี้เอง พ่อทองคำ แจ่มใสกล่าวว่า ในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่งมาจากชนเผ่ากวยหรือชาติพันธุ์กวยรู้สึกมีความภาคภูมิใจอย่างมาก คนเฒ่าคนแก่เคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนชนชาติพันธุ์กวย ถูกมองว่าเหมือนชนชาติอื่นที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยเพราะจำนวนประชากรมีไม่มาก พูดภาษาท้องถิ่นของตัวเอง ไม่มีตัวหนังสือเขียน ฉะนั้น จึงถูกคนไทยเผ่าอื่นที่อยู่ใกล้เคียงเบียดเบียน รบกวานและกระแหนะกระแหนะอยู่เสมอ เช่นเมื่อก่อนหรือสมัยที่พ่อทองคำ แจ่มใสเป็นวัยรุ่นราว ๆ ปีพ.ศ. 2516 ความรู้สึกส่วนนั้น ก็ยังมีอยู่นั่นคือพวกกลุ่มคนหนุ่มชาวกุยเวลาไปไหนมาไหนนอกหมู่บ้านตัวเองกับชาติพันธุ์อื่นต้องพูดกันด้วยภาษาเขมรภาษาลาวหรือภาษาไทยเพราะไม่ยากให้ใครรู้ว่าเรคือคนชนเผ่ากวย และไปไหนมาไหนนอกหมู่บ้านมักออกไปเป็นทีมหรือเป็นคณะ

เมื่อก่อนชนชาติพันธุ์กวยรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ถ้าเขาถูกชนเผ่าอื่นเรียกเขา หรือว่าเขาเป็นพวกกวย คนกวยที่เป็นพระกวย เป็นผู้ใหญ่บ้านกวย เด็กกวย (ไม่ทราบเพราะอะไรทั้งที่เขาก็เรียกถูก) สำหรับพวกเด็กหญิงกวยหรือสาวจากจุดด้อยหรือส่วนต่างตรงนี้ ทำให้พวกคนกวยค่อนข้างเก็บตัวไปไหนมาไหนก็ต้องพูดน้อย เมื่อออกไปนอกหมู่บ้านเพราะภาษาพูดและวิถีชีวิตของกลุ่มชาวกุยต่างจากคนอื่น จึงไม่แปลกอะไรเลยที่ชนชาติพันธุ์กวย 90% แต่งงานกับชายหญิงที่เป็นชนชาติพันธุ์เดียวกัน

ความสำคัญที่มีตรงประเด็นนี้ ผู้นำ ผู้อาวุโสของชุมชนจึงต้องส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันชนชาติพันธุ์กวยต้องให้ความสำคัญกับการรู้จักตัวเอง ให้เกียรติกับบุคคลอื่นที่ทำให้ความสำคัญแก่คนชนเผ่ากวยด้วย จึงเห็น

ความคิดในมุมมองแสวงหาแนวทางการพัฒนาชุมชนภายใต้การจัดการระบบการศึกษา การหาโอกาสและการได้มีโอกาสมากขึ้น เพราะกระแสสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป บทบาทและการมีส่วนร่วมของคนไม่ได้ถูกจำกัดหรือกำหนดไว้เฉพาะอย่างเดิมแล้ว เมื่อมีการให้เกียรติและการให้โอกาสซึ่งกันและกัน คนก็เริ่มเห็นคุณค่า ความมีศักดิ์ศรีมากขึ้น ชนชาติพันธุ์ชาวกูยก็มีความรู้สึกเช่นนี้เหมือนกันโดยเฉพาะชุมชนชาติพันธุ์กูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันตุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มาถึงวันนี้ทุกคนมีความภาคภูมิใจมาก มีกำลังใจอยากช่วยเหลือ อยากมีส่วนร่วมกับชุมชนกับสังคมภายนอก

ความเป็นมาของชุมชนกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ

จากเอกสารบันทึกประวัติความเป็นมาของชุมชน พ่อทองคำ แจ่มใส เล่าถึงเรื่องราวกลุ่มคนไทยกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ กล่าวว่า ได้มีกลุ่มชาติพันธุ์กูยจำนวน 10 ครอบครัว ประมาณ 70 คน กลุ่มคนดังกล่าวได้อพยพครอบครัวจากบ้านเดิม คือบ้านฉะเชิงชอง บ้านละโนนกรอย ตำบลบึง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันขึ้นอยู่กับอำเภอขาวสินธุ์ จังหวัดสุรินทร์เพื่อไปหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ กลุ่มครอบครัวดังกล่าว ประกอบด้วยพ่อจำปา สายบุตร พ่อแพง แจ่มใส พ่อลา แจ่มใส พ่อจั่ว สายบุตร พ่อเป็น สายบุตร พ่อคุณ สายบุตร พ่อมีแจ่มใส พ่อเซ แจ่มใส พ่อเพชร แจ่มใส พ่อทิน แจ่มใส ได้ออกเดินทางเมื่อวันที่ 9 ค่ำ เดือน 4 ปีมะโรงพ.ศ. 2494 โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง ออกเดินทางมุ่งหน้าลงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านตำบลตั้งใจ เข้าตำบลเพี้ยราม จังหวัดสุรินทร์ และคืนแรกคณะเดินทางนอนที่บ้านระกา ตำบลเพี้ยราม วันที่สองเดินทางต่อข้ามแม่น้ำชีน้อย เข้าเขตบ้านแสงพัน อำเภอกะสัง และรุ่งที่ 2 คณะเดินทางนอนใกล้บ้านเสม็ดวันที่ 3 ออกเดินทางต่อไปกินข้าวเช้าที่อำเภอกะสัง เดินทางต่อถึงตอนเย็น คณะหยุดพักนอนที่บ้านสีคิ้ว ตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง วันที่ 4 เดินทางผ่านบ้านหลักเขต ตำบลหลักเขต อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เข้าเขตบ้านสะเดา ตำบลสะเดาและไปพักนอนที่บ้านหนองน้ำบ้านแพงพวย ตำบลจันตุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ หลังจากนั้นอีก 2 วันคณะทั้งหมดออกเดินทางมาสร้างที่อยู่ชั่วคราวอยู่ข้าง ๆ ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือหนองน้ำบุฤาษี มีสภาพหนองน้ำ กว้างประมาณ 25 ไร่ น้ำใส มีพืชผักจอก แหน มีปลานานาชนิดและมิงกเป็นหมื่น ๆ ตัว สภาพล้อมรอบไปด้วยป่าไม้านานาชนิดเช่นกัน ขณะที่ย้ายครอบครัวมา

ได้มีการแบ่งที่ดินเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยโดยจะได้จับจองได้เฉพาะผู้ที่มีครอบครัวแล้วคนละไร่ แล้วแต่ละครอบครัวได้ช่วยกันถากถางสร้างที่อยู่อาศัย คณะได้ถือฤกษ์วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ปีมะโรงพ.ศ. 2494 ขึ้นอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใหม่ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ชาวบ้านเรียกว่า “โคกมะม่วงหวาน” คือที่ตั้งของหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญในปัจจุบัน ในครั้งนั้นชาวบ้านมีความเคารพและเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านมีพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ถือปฏิบัติอยู่มากมาย ได้มีการมอบหมายแต่งตั้งให้มีหัวหน้าเพื่อปฏิบัติในพิธีกรรมเหล่านั้น เช่น พ่อจำปา สายบุตร เป็นหัวหน้าหรือผู้นำด้านพิธีไหว้ปู่ตา เจ้าป่าอารักษ์ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะปกป้องคุ้มครองให้ครอบครัวและหมู่บ้านมีความเป็นอยู่เย็นเป็นสุข พ่อแพง แจ่มใส เป็นผู้นำด้านประเพณีและศาสนาพิธี (พิธีพุทธผสมพิธีพราหมณ์) ซึ่งชาวบ้านมีการนับถืออย่างเคร่งครัดมาก พ่อทิน แจ่มใสเป็นผู้นำด้านการปกครองภายในหมู่บ้าน และต่อมาก็มีครอบครัว ญาติ พี่น้องย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ

สำหรับในครั้งนี้หมู่บ้านได้ขึ้นการปกครองกับบ้านแพงพวย ไปร่วมทำบุญที่วัดบ้านแพงพวยและไปเรียนที่โรงเรียนบ้านแพงพวยเช่นกัน ปีพ.ศ. 2516 ได้มาสร้างวัดใหม่คือ วัดโคกเจริญในปัจจุบัน สำหรับความเป็นอยู่ในช่วงแรกๆนั้น ปัญหาหลักเลยก็คือโจร มีชุกชุม โดยโจรมักเข้ามาลักทรัพย์สิน ลักขโมยวัว ควาย ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ชาวบ้านส่วนหนึ่งไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเนินโคกเจริญ ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือบางครอบครัวย้ายเข้ามาในบ้านโคกมะม่วงหวาน ในปีพ.ศ. 2503 ที่เนินโคกเจริญไม่มีครอบครัวอยู่เลย

ในปี 2510 ได้แยกการปกครองออกจากบ้านแพงพวยเป็นบ้านม่วงหวาน ตำบลจันตุม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มจากผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๑ พ่อมอญ หาสุข คนที่ ๒ พ่อเรือน แจ่มใส คนที่ ๓ พ่อแทน แจ่มใสและปัจจุบันนายสวิง สายบุตร สำหรับความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านม่วงหวาน” นั้นมีที่มาอยู่ที่ ที่เนินโคกแห่งนี้มีต้นมะม่วงสูงใหญ่อยู่ด้านหนึ่ง ลูกมะม่วงมีรสหวานมาก พวกนายพรานเขาเรียกโคกตรงนี้ว่าโคกมะม่วงหวาน ที่ตั้งบ้านม่วงหวานโคกเจริญ ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากอำเภอพลับพลาชัย ๕ กิโลเมตรและอยู่ห่างจากตัวเมืองบุรีรัมย์ 40 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งบ้านเรือนนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มระหว่างพี่น้อง เพื่อนบ้านเพื่อสะดวกแก่การปกครองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สภาพดินและแหล่งน้ำ

เป็นดินเหนียวปนทราย ตอนใต้หมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเขตลุ่มน้ำตาเดียว มีห้วยตะแบกไหลผ่านมีน้ำตลอดปี ด้านอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก เลี้ยงวัวเลี้ยงควายและปลูกผักเพื่อกินและขาย ซึ่งเป็นรายได้เข้าหมู่บ้านแต่ละปีเป็นจำนวนเงินไม่ใช่น้อย นอกจากนั้นมีการเลี้ยงไหม ทอผ้าเป็นอาชีพเสริม จำนวนครัวเรือนในปีพ.ศ. 2545 มี 135 ครัวเรือนอประชากร 640 คน มีวัด 1 แห่ง คือวัดโคกเจริญ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง โรงเรียนชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่หก จำนวน 1 แห่งและมีสถานอนามัย 1 แห่ง ปัจจุบันคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านตั้งแต่พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันเช่นในปีพ.ศ. 2545 มีการใช้ระบบสื่อประชาสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านโดยใช้ระบบเสียงตามสาย มีผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ นายทองคำ แจ่มใส นายสวิงสายบุตร นายบุญชู สายบุตร นายถวิล แจ่มใส นายจัต จินดาศรี นางจิตรา แจ่มใส นายสง่า แจ่มใส นายสีทน เจริญยิ่ง นายปรีชา แจ่มใส นายวิเชียร แจ่มใส นายเอกสิทธิ์ วิวาท์สุข นายสุเพียร เงามาม นายคาร เงามาม นายสง่า สายบุตร นายพัสนี แจ่มใส นายสุธี ทองนำ นายประดิษฐ์ สายบุตร นางเพา สวนเพชร เป็นต้น

ประเพณีวัฒนธรรมพิธีกรรมและความเชื่อ

ชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการไหว้ปู่ตา ปู่ตา หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่เห็นตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองลูกหลานผู้ปฏิบัติดี ให้มีความสุขความเจริญ ขณะเดียวกันถ้าบุคคลใดที่ประพฤติปฏิบัติทำให้สังคมเดือดร้อน เขาควรจะได้รับกลงโทษเช่นกันสถานที่อยู่อาศัยของปู่ตาคือ ศาลปู่ตาชุมชนสร้างไว้ข้างแหล่งน้ำสาธารณะหรือใกล้ต้นไม้ใหญ่ ๆ ในปีหนึ่ง ๆ ชาวบ้านมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้ อย่างน้อยปีละสองครั้ง คือในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งในวันเซ่นไหว้ ชาวบ้านทุกครัวเรือนได้เตรียมตัวตั้งแต่เช้ามืด สิ่งที่ต้องเตรียมไปเซ่นไหว้ ได้แก่ ไก่ต้มจำนวน 1 ตัว ข้าวสุก 1 ถ้วย เหล้าขาว (ถ้ามี) น้ำหวานหมาก บุหรี่ ดอกไม้ ระบุเทียน พิธีเซ่นไหว้จะเริ่มจากจุดธูปเทียนขอขมา ขอโทษปู่ตา แล้วเรียกปู่ตามารับของสังเวद्यพิธีการเรียกจะเรียก 3 ครั้ง แต่ละครั้งจะทิ้งช่วง 3 ถึง 4 นาทีและสุดท้ายก็ขอเสี่ยงทายดูคางไก่ ว่าปีนี้ครอบครัวของตนเองจะอยู่อย่างสงบสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือไม่ หรือการทำมาหากินในการประกอบอาชีพจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่

อย่างไร จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมดังกล่าวชาวบ้านยังคงยึดเหนี่ยวและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่สิ่งที่ชุมชนและสังคมได้ก็คือทุกคนมีโอกาสได้มาร่วมพิธีกรรมด้วยกันพบปะ คุยกัน เป็นบรรยากาศที่ประทับใจมาก

ประเพณีการแต่งงาน เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ถือปฏิบัติกันมาของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญคือ เมื่อเจ้าบ่าวตกลงกำหนดวันแต่งงานแล้วสิ่งที่ต้องการเตรียม นอกจากอาหาร การต้อนรับแขก ยังมีสิ่งที่ฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องมี คือ สิ่งของไหว้ญาติของแต่ละฝ่าย เช่น เมื่อเจ้าบ่าวแห่ขันหมากไปแต่งที่บ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมไก่ น้ำตาลอ้อยหรือ อาจจะเป็นอย่างอื่น เช่น พัดลม ปิ่นโต จำนวนที่เตรียมต้องเท่ากับจำนวนญาติของเจ้าสาว ซึ่งเป็นผู้รับไหว้และเมื่อฝ่ายเจ้าสาวแห่ไปถึงบ้านฝ่ายเจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของไหว้ ไปว่าญาติเจ้าบ่าวเท่ากับจำนวนญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของเครื่อง ไหว้ แต่สิ่งที่จำเป็นส่วนมากจะเป็นผ้าชิ้นผ้าไหม ผูก หมอน ซึ่งฝ่ายเจ้าสาวต้องลงทุนมาก ส่วนเครือญาติทั้งสองฝ่ายที่ถูกไหว้ จะผูกแขนเจ้าสาวเจ้าบ่าวซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ต้อง มากกว่าราคาสิ่งของที่ไหว้ แล้วเงินที่ผูกแขนได้ทั้งหมดจะทำพิธีมอบให้กับเจ้าบ่าวเจ้าสาว เพื่อเป็นทุนในการสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างครอบครัวต่อไป

ประเพณีเช่นไหว้ภูวนตา ในวันแรม 14 ค่ำเดือน 10 ในวันเสาร์พิธีเช่นไหว้เพื่อให้ปู่ย่า ตายายหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้วมารับสิ่งของสังเวยและเป็นการอุทิศส่วนกุศลไปให้แต่ จุดเด่นจะอยู่ที่ญาติพี่น้องในวงตระกูลนั้น ๆ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือ ทุกคนมาพร้อมหน้า พร้อม ตากัน รำลึกถึงบรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป

ประเพณีการบวชนาค เมื่อผู้สูงอายุโกนผมแล้ว ก่อนทำขวัญนาค ผู้บวชต้องมีรูปเทียน ใส่พานเดินไปไหว้ทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ผู้ถูกไหว้ก็จะให้ศีลให้พร บางคนผูกแขนให้ บางคนให้เงินเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นค่าซื้อสมุด ปากกา หนังสือในระหว่างอยู่บวช เรียน เช่นเดียวกันเมื่อบวช ก่อนลาสิกขาก็จะเดินไปไหว้บอกลาสิกขาแล้วขอบคุณทุกคนที่ได้ช่วย ดูแลตักบาตรให้อาหารช่วงบวชเรียนอยู่

ประเพณีเรียกขวัญเมื่อลูกหลานที่ลาสิกขาพระหรือกลับจากราชการทหาร หรือได้รับ ตำแหน่งราชการหรือได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ ชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ยังรักษา ประเพณีเรียกขวัญ เพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างให้เกิดกำลังใจ

ประเพณีวันผู้สูงอายุและประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย ซึ่งมีการจัดตามประเพณีในวันสงกรานต์ทุกปีที่วัดชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า ทุกอย่างบ่งบอกถึงการให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมการรำลึกถึงบุคคลที่มีบุญคุณแก่เรา การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีกันสืบไป

วิถีชีวิตของคนกวยจากจุดด้อยกลับเป็นโอกาส

โดยทั่วไปแล้ว ชาวกวยส่วนใหญ่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่จะอยู่แบบเรียบง่าย เจียมเนื้อเจียมตัวและรักสงบคิดและทำอะไรแบบเรียบง่าย ๆ ชยันตมาหากินในการประกอบอาชีพเอกลักษณ์เฉพาะคือการขอความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมักจะทำอะไรตามกัน ชุมชนกวยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญแห่งนี้ ซึ่งในอดีตถูกชนเผ่าอื่นพุดจาตุญกและและกระแหนต่าง ๆ นานาทำให้รู้สึกอับอายคนอื่น การไปไหนมาไหนในบางโอกาสก็จะเก็บซ่อนของความเป็นกวยเอาไว้เพื่อไม่ให้คนอื่นได้รู้ว่าเราเป็นกวย เช่น ถ้าอยู่ในหมู่คนจำนวนมากก็จะพุดด้วยภาษาอื่นเช่นภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมรเพื่อไม่ให้คนอื่นได้รู้ว่าเราเป็นกวย (ซึ่งโดยทั่วไปคนกวยจะพุดได้หลายภาษา) เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้คนกวยด้วยกัน เกิดการเห็นอกเห็นใจกัน โดยทั่วไปในชุมชนกวยส่วนมากมีความรักใคร่สามัคคีกันและมีนิสัยโอบอ้อมอารี มีการกินอยู่แบบเรียบง่ายและสงบ

ชุมชนกวยจึงมักจะได้รับโอกาสมาก่อน โดยเฉพาะจากหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะลงไปร่วมพัฒนาจึงทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิดแนวปฏิบัติต่อกัน การริเริ่มโครงการอย่างต่อเนื่องของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ส่วนใหญ่ได้รับการตอบรับการให้ความร่วมมืออย่างน่าพอใจและบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวไว้ว่า ชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เมื่อได้รับโอกาสในการช่วยคิด ช่วยพุด ช่วยทำให้องค์ความรู้ภูมิปัญญาเป็นการเพิ่มประสบการณ์ ทำให้ชุมชนมองเห็นจุดเด่น-จุดด้อยของตนเองเห็นทางเลือกทางออกของตนเอง เกิดการตื่นตัวกระตือรือร้นและที่สำคัญเกิดความมั่นใจเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนเองและสังคมในชุมชนให้การยอมรับจากหน่วยงานราชการและจากชุมชนอื่น

แนวทางสู่การพัฒนาตนเอง

ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ค้นพบวิถีการพัฒนาตนเอง จากประสบการณ์ที่ชุมชนม่วงหวาน-ขอบเจริญได้สร้างและแสวงหา การเพิ่มโอกาสให้แก่ตนเองโดยชุมชนใช้ ประเพณีและพิธีกรรมในวันสำคัญแต่ละครั้งที่ชุมชนซึ่งมีการจัดประเพณีและพิธีกรรม ดังกล่าว ล้วนเป็นการให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยได้มาร่วมพบปะร่วมกันจุดนี้ทำให้ผู้คนเกิดความเข้าใจเกิดความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน มีความภาคภูมิใจมีศักดิ์ศรีมากขึ้นในชุมชน ทุกคนได้มีส่วนร่วมผนวกกับการที่ชุมชนเปิดให้โอกาสทุกคน ทุกฝ่ายลงไปร่วมในการ สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่เน้นแบบแผนค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติและมีความเป็น อิสระ

พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวว่าเมื่อปีพ.ศ. 2529 ชุมชนร่วมกับ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทยกระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข ประสาน ร่วมกันเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบโดยกระทรวงมหาดไทย คือ พัฒนาชุมชน มีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มพัฒนาสตรีและเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็น ลักษณะร้านประชารัฐ กระทรวงเกษตรฯ เน้นในด้านการผลิตภาคการเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ เน้นการให้การศึกษาแก่ชุมชน กระทรวงสาธารณสุขเน้นด้านสุขภาพ ของชุมชน จากพื้นฐานเดิมในชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ชาวบ้านทุกคนถือว่าเป็น หัวใจหลัก ต่างมีความพร้อมในการพัฒนาระดับหนึ่งแล้ว เมื่อมีหน่วยงานข้างนอกมาช่วย เสริม เติมแต่ง การเคลื่อนตัวด้านการพัฒนาจึงไม่ยากเพราะประกอบด้วยผู้นำและคณะ มี ทีมงาน มีการเสียสละด้านจิตใจเป็นสาธารณะและที่สำคัญมีใจรัก มีใจชอบมีความ กระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น อยากเป็น อยากทำอย่างต่อเนื่อง งานและกิจกรรมที่ กำหนดไว้จึงบรรลุผลไปตามขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันชุมชนได้มีโอกาส เชื่อมประสานกับองค์กรอิสระคือสถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน และประสานรวมตัว กัน ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว ค้นหาแนวทางตลอดเวลา พ่อทองคำ แจ่มใส ได้ยกตัวอย่าง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยเล่าว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 29 เดือน พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2529 ตอนแรกมีสมาชิก จำนวน 77 คน สมาชิกฝากเงินสัจจะ สะสม ประจำเดือน ๆ ละ 850 บาทต่อเดือน กลุ่มได้เปิดโอกาสและรับสมาชิกทุกเดือน ประการสำคัญ กลุ่มได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจแก่สมาชิก ชาวบ้าน

ทั่วไป โดยประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย ประชุมชี้แจง มีทีมงานในรูปคณะกรรมการและสมาชิก ออกไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคือ หลักการที่ชุมชนนำไปใช้ในการพัฒนาเสริมความเข้มแข็งชุมชน คือ การให้ชุมชนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้สมาชิกทุกคนได้เข้าใจที่ชัดเจนทุกฝ่าย ต่อมาก็ให้ความร่วมมือในการกระจายและขยายกิจกรรม ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญกิจกรรมย่อมให้ประโยชน์ ยังมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมมาก ย่อมเรียนรู้แก้ปัญหาไปเรื่อย ๆ

เมื่อพ.ศ. 2544 ที่ผ่านมาแล้ว สมาชิกของกลุ่มยังฝากเงินสัจจะสะสมประจำเดือน กลุ่มและสมาชิกเน้นที่เป้าหมายในการออมทุกวันอาทิตย์ของแต่ละเดือน ตั้งแต่เวลา 0.06 ถึง 10.00 น. ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายต้องมารวมตัวพร้อมกัน เช่น กรรมการฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเงินกู้ กรรมการตรวจสอบ กรรมการฝ่ายส่งเสริม ซึ่งในวันออมฯ ดังกล่าวสมาชิกที่กู้เงินไป นำดอกเบี้ยยต้องมาส่งทุกเดือนหรือสมาชิกคนใดมีความประสงค์ที่จะกู้ให้ยื่นคำขอกู้ ซึ่งการปล่อยเงินกู้แก่สมาชิกกลุ่มก็จะให้กู้ในวันออมทรัพย์เช่นกัน เงินของกลุ่มในแต่ละเดือน ถ้าเหลือจากที่สมาชิกขอกู้ก็จะนำไปฝากธนาคาร สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 14 บาทต่อปี ในปีพ.ศ. 2544 พ่อทองคำ แจ่มใส ได้ออกไปนำเสนอกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้เห็นรูปแบบของกิจกรรม ในวันที่ 7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่ม ความสามารถการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม กลุ่มได้มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน กล่าวถึงคณะทีมงาน คณะกรรมการของแต่ละฝ่ายซึ่งผ่านการคัดเลือกจากสมาชิก มีสมาชิกจำนวน 580 คน จำนวน 90% ของจำนวนประชากรคิดเป็นครัวเรือนในชุมชนที่เป็นสมาชิก 97% ในป็นนี้มีเงินฝากเงินสัจจะสะสม 63,000 บาทต่อเดือน การฝากเงินสัจจะสะสมพิเศษ เฉลี่ย 20,000 บาทต่อเดือน ในแต่ละเดือนกลุ่มมีกระแสเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมประมาณ 100,000 บาท ถึง 150,000 บาท สำหรับกำไรสุทธิในรอบปี กลุ่มได้จัดสรรปันผล และเฉลี่ยคืนคือ ปันผลและเฉลี่ยคืนสมาชิก 10.5% โบนัสคณะกรรมการ 14% ขยายกิจการกลุ่ม 6% กองทุนสวัสดิการสมาชิก 5% พัฒนาหมู่บ้าน-ทุนการศึกษา 3% ศึกษาดูงาน 1.5%

กิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาดม่วงหวาน-โคกเจริญ ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนลักษณะเป็นร้านประชารัฐเพราะรัฐบาลช่วยให้ทุนในการปรับปรุงอาคารร้านค้าที่ทันสมัย มีสินค้าหลากหลายที่จำเป็นในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะสินค้าที่สัมพันธ์กับการเกษตร ได้แก่ เมล็ด

พันธุ์พืช สินค้าบริโภคที่ผลิตจากโรงงาน สินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบของชาวบ้านได้ลดน้อยลง ดำเนินกิจการเชื่อมโยงจากฐานเดิมปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ตามสภาพความเจริญของ บ้านเมือง คุณพ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวไว้เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562 ว่า โครงสร้างของ ร้านเดิมปัจจุบันได้ปรับปรุงเน้นความสะดวกบริการให้กับสมาชิก ปัจจุบันได้ปรับปรุง เน้น ความสะอาดๆ ด้านคุณภาพของสินค้าที่นำสินค้าเข้ามาในร้านของชุมชนเพิ่มมากขึ้น หุ่น ใหม่ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็น 1000 บาทต่อหุ่น

ศูนย์สาธิตการตลาดมีทีมงานคณะกรรมการ คือ ผู้จัดการ มีกรรมการฝ่ายซื้อ สินค้าเข้าร้านและพนักงานขายวันละ 2 คน ในช่วง 7 วัน เวียนมาขายครั้งหนึ่ง ในวันเสาร์- อาทิตย์เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจะมาช่วยขายการขายสินค้าทางศูนย์ฯ จะขายสินค้าทุก ชนิดด้วยเงินสดอย่างเดียว

กิจกรรมธนาคารข้าว กลุ่มจัดให้มีกิจกรรมธนาคารข้าวเพื่อให้สมาชิกที่เดือดร้อน ให้กู้ข้าวเปลือกโดยจะคิดดอกเบี้ย เป็นข้าวเปลือก ในอัตรา 4 : 1 ยกตัวอย่างเช่น ในปีพ.ศ. 2544 มีข้าวอยู่จำนวนประมาณ 35 ตัน ซึ่งก็เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก

กิจกรรมนวดข้าว กลุ่มฯ ได้ดำเนินการหาซื้อรถนวดข้าวเพื่อเป็นการบริการแก่ สมาชิก เพราะสมาชิกเกือบทั้งหมดมีอาชีพทำนา เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จหมด ทุกคนต้องใช้รถ นวดข้าวในกิจกรรมนี้กลุ่มฯจะคิดค่าบริการในการนวด 30 : 1

กิจกรรมโรงสีข้าว กลุ่มฯ ได้มองว่าอาชีพหลักในชุมชน เพราะสมาชิกมีอาชีพหลัก คือการทำนา แต่การทำนาทางกลุ่มฯคิดว่า ถ้าชาวนาหรือสมาชิกขายข้าวเปลือกให้กับกลุ่ม สีข้าว กลุ่มสีข้าวเปลือกจะสีเป็นข้าวสารไป มีการขายข้าวสารและกลุ่มสมาชิกน่าจะได้ผล ประโยชน์โดยตรง นี่เป็นหลักเกณฑ์ที่ทางคิดไว้ กลุ่มได้ประสานกับสถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้านเพื่อประสานต่อกับกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้งบประมาณจำนวน 2,000,000 บาท สร้างโรงสีข้าวได้ขนาด 24 เกวียน แต่การจัดการบริหารกลุ่มฯ สามารถดำเนินการได้ใน ระดับหนึ่งซึ่งต้องให้ออกาสในการเรียนรู้ไปอีกระยะหนึ่ง จากคำกล่าวของพ่อทองคำ แจ่มใส เมื่อวันที่ 20 เดือน เมษายน พ.ศ. 2562 กล่าวว่า โรงสีต้องใช้พลังงานไฟฟ้ามากในการสี ข้าวจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรของคณะกรรมการที่รับผิดชอบมีน้อย เมื่อเกิดชำรุดเสียหายต้องอาศัยช่างที่ชำนาญมาแก้ไข จึงมีความลำบากในการดำเนิน กิจกรรม

กิจกรรมการแปรรูปทำน้ำปลา น้ำปลาเป็นอาหารประจำของครอบครัวมาช้านาน ทุกคนส่วนมากกินน้ำปลา ดังนั้น กลุ่มจึงได้ทำน้ำปลาเพื่อขายให้สมาชิกและเครือข่ายทั่วไป กลุ่มมีความสามารถแปรรูปน้ำปลาหมักได้ถึง 16 ตัน

ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ ดำเนินการด้านพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี คิดว่ายังไม่เข้าข่ายเป็นชุมชนเข้มแข็ง แต่พอทองคำ แจ่มใส เสนอว่าผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญมากที่จะนำและพึ่งพาตนเองของครัวเรือนหรือระดับชุมชน ขณะนี้ได้พัฒนาไปในระดับหนึ่งบ้างแล้วคือ การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน การรวมกลุ่มคนเป็นองค์กรมีกิจกรรมและขยายกิจการเป็นประโยชน์ในชุมชนมากขึ้นโดยให้โอกาสคนได้มีส่วนร่วมในการจัดแต่ละกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน แต่ที่ขาดไม่ได้คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำทีมงานและสมาชิก ก่อให้เกิดพลังใจทำงานให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงหะก้าวใหม่ที่ชุมชนกำลังทำอยู่ก็คือ “ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นสถานที่มาพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์จริง ดังตัวอย่างที่จับต้องได้คือ ศูนย์การเรียนรู้ที่ม่วงหวานโคกเจริญ ได้มีหลักสูตรจากประสบการณ์ตรงและมีวิทยากร กระบวนการจากชาวบ้านโดยตรง มาแลกเปลี่ยนให้ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้เกิดหลักสูตรที่เหมาะสมกับชุมชน ดังนี้คือการเรียนการทำบัญชีแบบชาวบ้าน การทำน้ายาล้างจาน น้ายาล้างห้องน้ำ แชมพูสระผม สบู่เหลว การแปรรูปทำขนม-เครื่องดื่ม การแปรรูปน้ำปลา การทำน้ำหมัก-หัวเชื้อ การทำปุ๋ยชีวภาพการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การบริหารจัดการกองทุนชุมชน ร้านค้าชุมชน ธนาคารข้าวการเกษตรปลอดสารพิษ การอนุรักษ์ควายไทยและการเรียนฝึกหัดคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้ง 10 หลักสูตร ดังกล่าวแล้วข้างต้นเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลและกลุ่มองค์กรที่สนใจได้ร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นเมื่อความสมบูรณ์ในองค์ความรู้แต่ละหลักสูตรพร้อมศูนย์การเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ เช่น วัดโคกเจริญโรงเรียนพลับพลาชัย วิทยาลัยเกษตรกรรมเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จากชุมชนเดียวขยายเครือข่ายสู่อำเภอและจังหวัด มีการพัฒนาไม่หยุดยั้ง การเปลี่ยนแปลงในทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ไม่มีที่

สิ้นสุด ชุมชนจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันการช่วยเหลือการ
เกื้อกูลกันย่อมเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องแสวงหา

ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ พ่อทองคำ แจ่มใสกล่าวว่า ตั้งแต่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมทุก
อย่างที่ทำให้ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดประโยชน์ขึ้นมากมาย ปัจจัยสำคัญคือองค์ความรู้และ
การจัดการทั้งสองอย่างเกิดจาก 2 ส่วนคือ

ประการที่ 1 องค์ความรู้และการจัดการที่ได้จากภายในชุมชนเอง จากการทดลอง
แบบลองทำ ลองผิดลองถูกและจากประสบการณ์ตรงได้ใช้ปฏิบัติมาทั้งปัญหาและวิธี
แก้ปัญหา

ประการที่ 2 องค์ความรู้และการจัดการที่ได้จากภายนอกชุมชน เช่น การได้ไป
ศึกษาดูงาน การได้ฟังผู้รู้การได้เห็นจากสิ่งที่ล้มเหลวและประสบการณ์ที่สำเร็จ

ดังนั้น การมีเครือข่ายจำเป็นต่อการเปิดโอกาสให้ชุมชนและกลุ่มองค์กรได้พบปะ
แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สำหรับเครือข่ายที่ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ ได้มีส่วนร่วมในการ
จัดตั้งคือ เครือข่ายชมรมกลุ่มออมทรัพย์อำเภอพลับพลาย ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2534
เป็นกลุ่มออมทรัพย์ระดับอำเภอแห่งแรกของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีพ่อทองคำ แจ่มใส เป็น
ประธานชมรม มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ
พลับพลายเป็นผู้ริเริ่มให้การสนับสนุน

จุดประสงค์ในการจัดตั้งชมรมก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสในกลุ่มองค์กรโดยเฉพาะกลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีอยู่แต่ขาดการเชื่อมโยงพบปะกัน ฉะนั้น ถ้ามีชมรมโดยให้ชมรม
เป็นศูนย์กลางแม่ข่าย มีกลุ่มสมาชิกองค์กรที่กระจัดกระจายกันอยู่จะได้มาเรียนรู้ด้วยกันแต่
ชมรมระดับอำเภอการบริหารจัดการอย่างมีความยุ่งยากและมีปัญหา สาเหตุประการ
หนึ่ง คือพื้นที่กว้างอยู่ห่างไกลกันความพร้อมและความสามารถของระดับเครือข่ายมีไม่
เท่ากันและที่สำคัญขาดปัจจัยองค์ประกอบหลายอย่างที่ต้องช่วยส่งเสริมสนับสนุนถ้ากลุ่ม
องค์กรซึ่งเป็นสมาชิกระดับหมู่บ้านไม่พร้อมหรือไม่เข้มแข็งเป็นผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ ดังนั้นควรให้องค์กรชุมชนหมู่บ้านเข้มแข็งเสียก่อน กลุ่มองค์กรม่วงหวาน-โคกเจริญ
มีความสนใจในหลักสูตร มีกลุ่มได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันโดยใช้
ศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้านเป็นเวทีประสานความสัมพันธ์เกื้อกูลกันแลกเปลี่ยนให้ความรู้จึง
ขอยกตัวอย่างกิจกรรมหลักสูตรที่ดำรงอยู่ได้คือดังนี้

สูตรทำขนมทองม้วน คุณแม่วันเพ็ญ สังเกตกิจ อาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 79 หมู่ 15 บ้านโคกเจริญ ตำบลจันทุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562 ท่านได้กล่าวว่า เริ่มแรกมีวิทยากรทำขนมมาส่งเสริมความรู้ในการทำขนม คือ นางเยาว์ สอนเพชร นางชำนาญ สายบุตร และนางสุเพียร แจ่มใส สอนและปฏิบัติจริง เช่น ทำขนมทองม้วนมีส่วนผสมคือ แป้งสาลี 1 ถ้วย น้ำตาลทรายเศษหนึ่งส่วนสองถ้วย ไข่ไก่ 1 ฟอง งามา 1 ช้อนโต๊ะ หัวกะทิ เศษหนึ่งส่วนสองถ้วย เกลือป่น เศษหนึ่งส่วนแปด ช้อนชา น้ำเปล่า 1 ช้อนชา น้ำปูนใส 2 ช้อนโต๊ะ น้ำมันพืชหรือน้ำมันมะพร้าว สำหรับทาพิมพ์ขนมทองม้วน

วิธีทำ

1. ร่อนแป้งใส่ชามผสม เติมน้ำตาลคนให้เข้ากันแล้วทำหลุมตรงกลาง
2. ตีไข่แดงและไข่ขาวให้เข้ากันดีแล้ว ผสมหัวกะทิ น้ำ ปูนใสและเกลือ คนให้เข้ากันจากนั้นค่อยเทลงในหลุมแป้ง
3. ใช้ที่ตีไข่คนส่วนผสม ในข้อ 2 ให้แป้งค่อย ๆ ตกลงหลุม คนเบาๆจนเข้ากันดี
4. นำพิมพ์ทองม้วนมาอังไฟด้วยไฟอ่อน อังไปจนพิมพ์ร้อนจัด ทาพิมพ์ด้วยน้ำมันทั้งสองด้าน อังไฟให้ร้อนอีกครั้ง ตักแป้งหยดบนพิมพ์ด้านหนึ่ง ปิดพิมพ์ให้สนิทแป้งส่วนเกินจะล้นออกมาเอง ตั้งไฟอ่อนสักครู่พลิกกลับข้าง พอเหลืองสังเกตดูแป้งที่เกาะอยู่นอกพิมพ์ ยกพิมพ์ออกจากเตาเปิดพิมพ์ใช้ปลายมีดแซะขึ้นม้วนกับแกนกลมๆ ทันที ขณะที่ยังร้อนเพราะถ้าเย็นจะแข็งกรอบม้วนไม่ได้

นอกจากนี้ยังมีสูตรทำขนมอื่น ๆ อีกเช่น ขนมโดนัท ครองแครงกรอบ กะหรี่ปั๊พ และปอเปี๊ยะชาววังหลักสูตรขนมนี้มีกระบวนการทำเช่นกัน ได้แก่ ส่วนผสม วิธีทำ เพื่อทำเป็นสูตรขนมของบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ การบรรจุภัณฑ์ได้ทำป้ายชื่อสูตรขนมและชื่อกลุ่มสตรีทำขนมของหมู่บ้านแปะบนห่อถุงพลาสติกก่อนจัดส่งไปวางขายที่ศูนย์การตลาดในหมู่บ้านและนำไปขายส่งที่ตลาดประโคนชัยจะมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อไปขายต่อ เช่น ผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ชุมชนจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับสูตรการผลิตทางการเกษตร เช่น สูตรปุ๋ยซึ่งเป็นกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญดังนี้

ปุ๋ยน้ำ ได้แก่ ปุ๋ยน้ำสูตรหญ้าสดผสมซีไค ส่วนประกอบ หญ้าสด 50 กิโลกรัม ซีไค 50 กิโลกรัม ควรเลือกไคที่ไม่กินยาปฏิชีวนะ เพราะจะทำให้มีกลิ่นเหม็นเน่า

วิธีทำ นำหญ้าสด 10 กิโลกรัมใส่ลงในถังหมักพลาสติกขนาด 200 ลิตร ย่ำให้แน่น สูงประมาณ 20 เซนติเมตร โรยซีไคหมาดๆ 1 กิโลกรัม ทับลงบนหญ้า ทำซ้ำเช่นเดิมอีก 4 ชั้น ปิดฝาเก็บไว้ในที่ร่ม บ่มไว้ประมาณ 45 วันขึ้นไปจะได้ปุ๋ยน้ำเข้มข้นคุณภาพดี

วิธีใช้ ผสมน้ำ 1: 200 ถึง 500 ลิตร รดราดดิน ส่วนดปุ๋ยน้ำอื่น ๆ ที่มีในหลักสูตรของบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เช่น ปุ๋ยน้ำสูตรเศษอาหาร (ปุ๋ยคน) ปุ๋ยน้ำสูตรพืชผัก นอกจากนี้ยังมีปุ๋ยแห้งใช้อินทรีย์และชีวภาพ การทำปุ๋ยเมล็ดชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น ปุ๋ยดังกล่าวชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักสวนครัวและส่วนหนึ่งมีตัวแทนรับและฝากนำไปขายที่ตลาดประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

เกษตรกรมีอาชีพคือการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักและส่วนหนึ่งที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนก็นำออกไปขาย เพื่อเป็นรายได้ใช้จ่ายในครัวเรือน ปัจจุบันนี้ชุมชนได้ส่งเสริมทำนาตามแนวคิดที่รับสนับสนุนที่มีจุดเน้นสำคัญคือการทำนาอินทรีย์ ให้ความสำคัญโครงการนาแปลงใหญ่มีการผลิตข้าวพันธุ์มะลิอินทรีย์มีชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญให้ความสำคัญโดยเข้าโครงการข้าวอินทรีย์ทำ 3,5,10 ไร่ เป็นการเปลี่ยนแนวคิดใหม่ที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีให้ความสำคัญของการบริโภคของครัวเรือนซึ่งแต่เดิมนั้นพ่อทองคำ แจ่มใสเล่าว่า ชาวบ้านเอาไปขาย ส่วนที่บริโภคในครัวเรือนเป็นผลผลิตที่คุณภาพน้อย ทุกวันนี้ชาวบ้านเก็บข้าวพันธุ์ดีไม่ขาย ครัวเรือนเก็บไว้กินเองซึ่งข้าวที่ผลิตได้ปลูกตามกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาแนะนำให้ทำผ่านคุณภาพของกรมการข้าวคือ GAP พ่อทองคำ แจ่มใสได้แสดงเอกสารที่กรมการข้าวส่งไปรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 ถึงประธานกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ โดยที่กรมการข้าวได้มอบหมายให้บริษัทไทยจีเอพี 09 จำกัด ดำเนินการตรวจประเมินระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรตามโครงการจ้างเหมาหน่วยงานภายนอก ตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารเคมีตกค้างในดิน ในน้ำและผลการผลิตข้าวในปี 2561 บริษัทได้แจ้งผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ของชุมชน ได้ผ่านการประเมินตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ในปี

2561 พ่อทองคำ แจ่มใสบอกว่าได้ผ่านเกณฑ์ประเมินของกรมการข้าวมาแล้วติดต่อกันเป็นปีที่ 2

จากข้อมูลการลงภาคสนามที่ บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ อำเภอลับแลพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำการก่อตั้งกลุ่ม เห็นความสมัครสมานสามัคคีกันไม่คิดแตกแยกในประเด็นตัวใครตัวมันจึงทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ชาวภูยกุย ที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานเมื่อ 40 ปีก่อนและยังคงดำรงความเป็นชนชาติพันธุ์กุกุยที่ตั้งอยู่แวดล้อมด้วยชุมชนคนลาวและคนเขมร

พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวอีกว่า ปัจจุบันนี้มีชุมชนหมู่บ้านมีความชื่นชมแล้วรับหลักการไปต่อขยายถึงชุมชนข้างเคียง เอื้อหนุนคิดและการลงมือของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญไปขยายเพิ่มศักยภาพได้ดีทางด้านเกษตรอินทรีย์คือ บ้านละลมไผ่ ตำบลจันดุม อำเภอลับแลพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ หมู่บ้านแห่งนี้มีภูมิสภาพธรรมชาติที่ดีทางด้านแหล่งน้ำคือ มีห้วยหนองน้ำโอบล้อมหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ลุ่มเหมาะกับการทำนา รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นพื้นที่ทำเลที่มีลำน้ำตาเดียว ส่วนเหนือของพื้นที่ลำห้วยตะแบกไหลผ่าน เมื่อมีโอกาสได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐจึงมีคณะกรรมการหมู่บ้านหลายฝ่ายเพื่อช่วยกันพัฒนาให้เป็นระบบ

พ่อทองคำ แจ่มใส บ้านม่วงหวานได้เล่าถึงเหตุการณ์ในช่วงพ.ศ. 2545 ก่อนนั้นเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงฐานทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชีวิต ที่มีความสำคัญมากและยังมีเครือข่ายออกไปนอกชุมชน แต่ที่สำคัญในปัจจุบันคือหลักการพัฒนาได้สืบสานสืบทอดไปยังหมู่บ้านข้างเคียงคือบ้านละลมไผ่ หมู่ 11 ตำบลจันดุม อำเภอลับแลพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กลายเป็นหมู่บ้านโดดเด่นเศรษฐกิจการเกษตรได้ดีเพราะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การทำนา ทำสวน ปลูกผักมีการสร้างกลุ่มตามรูปแบบของหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ หมู่บ้านม่วงหวานได้พัฒนาไปจนถึงยกระดับขั้นใหม่ที่เข้มแข็งกว่าเดิมคือพัฒนาร้านค้าชุมชนเป็นร้านค้าประชารัฐที่มีมาตรฐานเข้มแข็ง เมื่อพ่อทองคำ แจ่มใสเกษียณจากงานแล้วจึงมีเวลาจัดระบบของร้านค้าประชารัฐทัดเทียมกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ชาวบ้านได้เข้าใจระบบได้ดีและผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่องความรู้ความเข้าใจเท่าเทียมกันถึงพลังกลไก ระบบกระบวนการเปลี่ยนแปลง มีแผนความคิดอย่างต่อเนื่อง ปรับจุดด้อยมาปรับปรุงใหม่ ค้นหาศักยภาพคนที่มีความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม อาทิ เครื่องมือการเกษตร การแปรรูปเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม ท่านก็

ยกตัวอย่างปัญหาโรงสีชุมชนเกินกำลังทางปัญญาที่จะแก้ไข เมื่อโรงสีใช้ไปแล้วชำระค่าไฟฟ้ามาก ต้องใช้งบประมาณเป็นค่าไฟฟ้า ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับค่าไฟและผลผลิตการตลาดข้าวสาร ต้องแข่งขันกับตลาดภายนอกสูง ดังนั้น พลังกลุ่มของชุมชนได้ปรับลดให้เหมาะสมเพื่อความพอใจของชีวิตเกษตรกรของชุมชน และกลุ่มผลิต ดังเช่น กลุ่มผลิตขนมทองม้วน สูตรปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงโคและกระบือ และการค้นพบสิ่งใหม่ที่ตลาดต้องการในชุมชนและนอกชุมชนคือการเลี้ยงจิ้งหรีดพันธุ์สะต๋องด้วยฟักทองสับเป็นชั้น ที่สอดรับกับวัตถุดิบในการเลี้ยงที่มีอยู่ในชุมชนและตลาดใกล้เคียง ส่วนการปลูกผัก ทำนา ได้ไปเติบโตที่บ้านละลมไผ่และขยับขึ้นตามนโยบายรัฐไทยคือเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์แปรรูปการผลิตข้าวเป็นอาหารที่กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนคือ ขนมจีนและไม่ทิ้งประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมให้เกิดพลังความสัมพันธ์การรวมกลุ่มของเครือญาติชุมชน

อาจกล่าวได้ว่าหลักการพัฒนาบ้านละลมหนองไผ่ ได้แนวคิดจากบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ คือให้ความสำคัญแก่ผู้นำที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลายคน ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ พระสงฆ์ ครูอาจารย์และสถาบันระดับอุดมศึกษาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้งนี้มีผู้นำเดิมมีมาส่งผ่านระบบเครือญาติในชุมชนที่มีต้นวงศ์ของจิตวิญญาณทางความเชื่อในการนับถือผีเดียวกันหลายชั่วอายุคนซึ่งดำรงอยู่มา เพราะตั้งแต่รุ่นแรกๆ ของการตั้งหมู่บ้าน ซึ่งแนวคิดรับต่อมาจากผู้นำชุมชนสายสกุลแจ่มใสรุ่นแรกๆ ก่อนที่พ่อทองคำ แจ่มใสจะมาเป็นผู้นำหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เมื่อความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนระดับตำบลได้แลกเปลี่ยนรูปแบบแนวคิดลงสู่ปฏิบัติ เชื่อมกับแนวคิดของนักวิชาการระดับชาติ สมัยแรกเริ่มนั้นคือ คุณหมอน นพ.ประเวศ วีสี นักวิชาการชุมชน ดังเช่น ดร. เสรี พงศ์พิศ ทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเหนียวแน่นมากขึ้นขยายต่อส่งผ่านไปถึงบ้านละลมไผ่

บ้านละลมไผ่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งถิ่นฐานมาในช่วงใกล้เคียงกลับบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ชาวบ้านในระยะแรกนั้นอพยพมาจากจังหวัดสุรินทร์ในช่วงพ.ศ. 2494 มีหลายชนชาติได้แก่ ชนชาติกวย เขมรและลาวพวกเขาบ้านแถบนี้จะเรียกกลุ่มของการอยู่รวมเป็นหมู่บ้านว่า เป็นบ้านนานาชาติเพราะเวลาสนทนากันมีการพูดสื่อสารโดยมีภาษาพูดถึงทั้ง 3 ภาษา แต่กลุ่มที่ใช้ภาษากวย ยังมีการแสดงตัวตน ด้วยวิธีการใช้ภาษาได้ดีเพราะเขาใช้ได้ทั้งภาษาเขมรและภาษาลาว ส่วนลูกหลานได้รับอิทธิพลจากความเจริญสมัยใหม่จาก

การศึกษาในโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทย สื่อทันสมัยมีวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ เด็กและเยาวชนใช้ภาษาไทยเป็นหลักมากกว่าภาษาพื้นบ้าน ปัจจุบันนี้บ้านละลมไม่มีจำนวน 80 กว่าหลังคาเรือน มีสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่สำคัญคือการทำนาเป็นการทำนาปีถึงช่วงหลังการทำนา มีการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ขายแรงงานปัจจุบันเป็นคนรุ่นหนุ่มสาวพวกเขาไปทำงานที่กรุงเทพมหานครเป็นส่วนมาก แต่ไม่ทิ้งถิ่นฐานสังเกตได้จากงานบุญประเพณี เทศกาลจะมาเยี่ยมพ่อแม่และมีการรวมกลุ่มจากภายนอกหมู่บ้านในรูปของบุญผ้าป่า บุญกฐินเป็นต้น และยังไม่ลืมจารีตประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษ เช่น บุญเดือน 3 บุญเดือน 6 ช่วงระหว่างเข้าพรรษา มีประเพณีวันทำบุญสารทหรือโถงตา เป็นต้น

สรุป

โลกทัศน์และประสบการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญมีวิวัฒนาการจากสังคมชาวนา กลายเป็นสังคมเกษตรกรที่มีการใช้เทคโนโลยีและการตลาดแบบทุนนิยมซึ่งชุมชนจำเป็นต้องมีการปรับตัวฟื้นฟูธรรมชาติ มีความพยายามช่วยเหลือกันมีส่วนร่วมส่งเสริมการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตัวเองชุมชนทางเศรษฐกิจ ให้มีส่วนร่วมในชุมชนเป็นหลักในเบื้องต้นและยอมรับแนวคิดจากภายนอกที่เลือกสรรเหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม นิเวศวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในท่ามกลางกระแสจากภายนอกที่เจริญอย่างรวดเร็ว คณะกรรมการและผู้นำชุมชนมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีคือ การพึ่งตนเองจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว เมื่อมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะดินที่ใช้ทำการเกษตรมานาน จึงต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับทางเลือกฟื้นฟูให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพสูง ซึ่งแนวโน้มอนาคตต้องได้ผลลัพธ์ที่ผลิตได้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคที่อยู่ภายนอกของชุมชน ชาวบ้านได้เข้าใจระบบได้ดีและผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่องความรู้ความเข้าใจเท่าเทียมกันถึงพลังกลไก ระบบกระบวนการเปลี่ยนแปลง มีแผนความคิดอย่างต่อเนื่องปรับจุดด้อยมาปรับปรุงใหม่ ค้นหาศักยภาพคนที่มีความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรและชุมชนมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมนำการพัฒนาและชุมชนมีผลงานเป็น

ต้นแบบทางการพัฒนาบนจุดยืนของตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และชุมชนมีความสุขด้วยการ
พึ่งตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). *จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ*. สุรินทร์ :

สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). *การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท: ฉบับรวมชุด*.

กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

มงคล ด่านธานินทร์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติใน*

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิด และยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นายทองคำ แจ่มใส อดีตผู้ใหญ่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอปลับพลายชัย

จังหวัดบุรีรัมย์